

Cara a Cara

18/98

Calvet ha estat una de les juristes que van anar a Madrid a fer de supervisora internacional independent del macrojudici pel sumari 18/98 contra l'esquerra abertzale. Hi vaia en representació de la Comissió de Defensa del Col·legi d'Advocats de la qual es membre.

«L'Audiència Nacional pot ser un escull per a la pau»

Gemma Calvet

Jurista

És una de les veus silencioses —quasi xiuxiuejants— que tot procés de pau necessita. Des de Catalunya, la seva aportació jurídica —i com a node de trobada de diverses sensibilitats socials— va contribuint a bastir els punts fràgils de la negociació: els presos i la reconciliació. Es reconeix cegament enamorada del País Basc des que hi fou directora general de Drogodències a proposta d'IU-EB

Textos // Marc Roma
Fotos // Ivan G. Costa

Quines són les primeres i màximes alertes que planen sobre el procés del macrosumari 18/98?

Les qüestions prèvies que van plantejar les defenses ja eren de caràcter subtancial. Hi ha desenes de proves documentals demanades per les defenses i que no han estat practicades malgrat haver estat aprovades pel tribunal... Això és una irregularitat d'ordre públic, que acostuma a comportar la suspensió immediata del judici. Al mateix temps, s'està jutjant algunes empreses sense ser citades amb totes les garanties jurídiques, sense tenir en compte els seus representants legals... I se'n demana la suspensió, la mort empresarial. Però

hi ha una qüestió encara més de fons: els nexes d'acusació, fonamentats exclusivament en un entornat social. Des del punt de vista democràtic, som davant un judici molt alarmant, que recorda molt els judicis polítics de Turquia, contra les associacions de drets humans, l'esquerra i els kurds.

És jurídicament sostenible la tesi de l'entorn d'ETA?

En dret penal el concepte d'entorn ha de tenir un reflex tècnic jurídic que el vinculi a l'execució d'un delictes, sigui el d'inductor, encobridor, còmplice, coautor... El delictes de pertànyer a un entorn no existeix, en cap país democràtic. I és un dels fonaments de la doctrina del dret penal de l'enemic, impulsada pel magistrat Baltasar Garzón.

Què en pensa, de com s'ha fet la instrucció d'aquest sumari?
Ja el primer acte del sumari no és més que una història sociològica de l'esquerra abertzale, de validesa jurídica, doncs, més que qüestionable. El nexes ideològic li sembla suficient a Garzón per acreditar una vinculació terrorista: insostenible jurídicament.

I de com avança el judici?

Hi ha moltíssima tensió a la sala. Una de les advocades de la defensa, Jone Goitzelaita, ha demanat la revocació del tribunal; les proves continuen sense aportar-se; les garanties de declaració no són clares; el dret a la legítima defensa sembla vulnerat... Crec que el més sensat, jurí-

PASSA A LA PÀGINA SEGÜENT >>

La frase

Tots els presos d'ETA hauran de sortir al carrer, però no impunes, sinó amb llibertats condicionades al manteniment de la pau

dicament, seria una suspensió per posar ordre en el tema provatori.

Es pot qualificar de judici polític com han dit els acusats?

Em sembla evident. De fet, és una de les mostres més obvies de l'existència d'un conflicte polític al País Basc que s'ha de resoldre políticament. Amb aquest judici s'ha tocat sostre, i la meua esperança és que marqui un punt d'inflexió en la política jurídica respecte de la realitat basca, sobretot tenint present el context de procés de pau (declaració d'Anoeta, declaració del Congrés dels Diputats, tres anys sense assassinats d'ETA...) que vivim.

Com a judici polític, mereix una resolució política, també?

Mereix una solució jurídica. Justa. Si s'apliquen el dret processal i el dret penal sense coaccions, la sentència parlarà per si mateixa. Ara, el conflicte basc mereix una solució política, i crec que ens hi anem encaminant.

Li sembla casual que Garzón marxés als EUA, recentment?

No ho sé pas... Per a Garzón va ser força dura la condemna del Tribunal Especial dels Drets Humans d'Estrasburg per les tortures del 92, que demostren

d'estar més alerta que mai, més implicats que mai en la defensa dels drets civils, de les llibertats en majúscules.

És optimista pel que fa al procés de pau basc?

Ho haig de ser per força, ja que els molts amics que hi tinc ho són. La vida a Euskadi ha canviat molt, ja, però cal consolidar el procés.

Quina incidència hi pot tenir el judici del 18/98?

Pot ser un element perturbador del procés de pau. És un obstacle profund, heretat d'una conjuntura d'excepció anàtica (Llei de partits, tancament de mitjans, querrela contra Atutxa...), que ja hauria de ser superada. De fet, per se, l'Audiència Nacional —que és un espai políticament molt complex— pot ser un distorsionador clau, un escull per a la pau. Però hi contraposa la feina de molts juristes, com la Comissió de Defensa del Col·legi d'Advocats, per exemple, que tenim clar que el dret pot ser —ha de ser— un instrument afavoridor del nou escenari de pau.

Vostè va impulsar el seminari internacional sobre la qüestió penitenciària en els processos de pau d'Irlanda i del País Basc.

nitenciària. I recordem que la fiscalia, jeràrquicament, depèn de l'Executiu.

Zapatero continua exhibint el seu optimisme respecte del final del conflicte.

I està encomanant aquest optimisme a amplis sectors de la societat basca. El que cal és que posi ordre en aquelles institucions radicades a Madrid més umbilicalment lligades a l'espanyolisme més ranci. Zapatero ha d'exigir-los que tinguin la maduresa democràtica d'assumir el procés de pau com a positiu, o —si més no— inevitable. Cal gent que estigui tan radicalment en contra del terrorisme com a favor de la negociació.

ETA ha expulsat de l'organització sis exdirigents que defensen l'abandonament de les armes... Mals auguris?

Més aviat és una mostra de jerarquia militar, de demostrar que les declaracions les ha de fer la direcció. Però el rellevant del cas és que sis dirigents d'aquest nivell es decantin tan diàfanament a favor de la pau. A més dels darrers comunicats d'ETA, que ja avalen força el procés. Una declaració de treva seria un lubricant meravellos.

«Algunes presons catalanes semblen fora de control polític»

Arran del crim de Castelldefels s'han reiterat les peticions d'endur encara més les condicions pel que fa a la reinserció dels presos... És un debat cíclicament preocupant. Extreure el càstig no resol la delictivitat, al contrari. Una de les claus és el fracàs absolut de la política penitenciària com a instrument de reinserció social. Això és evident. Amb penes més llargues, més possibilitats de recaiguda en el delictes. No s'ha dissenyat bé, gens bé.

Com hi incideixen els jurts de vigilància penitenciària?

Crucialment. I el drama és que han patit una involució garantista greu, reus de la paranoia de la inseguretat. Fa quinze anys tenien un paper de control de les autoritats i les institucions penitenciàries en protecció dels drets dels presos... ara es dediquen a avalar-los. També és cert que hi ha una opacitat absoluta a les presons catalanes, que les administracions no hi tenen accés prou directe per un

tant molt en els darrers temps. I la frontera entre la legalitat i la il·legalitat, en aquests casos, és molt tènue.

Li sembla correcte l'enfocament de la Llei de protecció integral contra la violència de gènere?

Conté un canvi de paradigma imprescindible, ja que impulsa la persecució pública de la violència de gènere fins i tot en contra de l'opinió de la víctima. El problema és que els dispositius penals i jurídics necessaris per aplicar-la no rutilen. Aquesta llei encara no és útil per a les víctimes perquè no hi ha prou instruments per aplicar-la.

Fou durant tres anys directora general de Drogodependències del Govern basc: quines línies de treball hi inicià?

Sense poder plantejar la legalització (la qual tots els especialistes coincideixen a dir que seria apositiva, però la manca de valor dels polítics fa inviable, encara), les polítiques es-

socials reduïen tractar els droga-

que a una posició sobre el territori.
mans gens transparent ni diàfana. A més, sembla que judicialment està força aïllat. I políticament ha servit uns poders que ara són a l'oposició...

Alguns comentaristes han afirmat que el judici, segons com es resolgui, pot establir un precedent jurídic internacional per donar cobertura a canvis en la manera de lluitar contra les noves formes de terrorisme. Què en pensa?

Seria el pitjor camí, el que ens abocaria a Orwell, a la crisi absoluta de la Declaració universal dels drets humans. Som en un moment en què Europa ha de protagonitzar un retorn a l'humanisme, enfront de la política anihiladora dels drets humans dels EUA.

Però per ara, la UE està estudiant noves retallades en la seva política antiterrorista: més facilitats d'extradició, restricció del dret d'asil i més control de la immigració, en la llibertat d'expressió, control de comunicacions...

La política d'ultraseguretat a força de retallades de drets és autodestructiva per al sistema democràtic, que està esquarterant els seus pilars: les seves pròpies garanties. Per això els juristes hem

tenciària en el procés de pau?
És fonamental. De fet, som en el moment crucial del procés de pau, delicat perquè és el Govern qui ha de fer un gest clau: el reagrupament dels presos al País Basc. Si no volem fer perillar el procés de pau, cal atenuar l'excepcionalitat amb què es tracta els presos polítics bascos: concedir les llibertats condicionals als qui mostren que no tornaran a atemptar, complir les redempcions de penes...

«La política d'ultraseguretat a força de retallades de drets és autodestructiva per al sistema democràtic»

ser enterrat, ja?
Sí. El PSOE ha de veure que no pot mantenir les formes -ni que siguin escèniques- de pacte antiterrorista amb el PP si vol salvar el procés de pau. Perquè no hi ha dubte que el PP sempre farà un ús electoralista del terrorisme i, per tant, mai no tindrà voluntat real de resoldre el conflicte.

Han de sortir al carrer tots els presos d'ETA, si hi ha pau?

Sí, defenso la fórmula d'excarceració seguida a Irlanda del Nord. Tots els presos al carrer, però no amb impunitat absoluta, sinó amb unes llibertats condicionades al manteniment de la pau. És una garantia que blinda el procés de pau. Ha estat la fórmula arreu: Sud-àfrica, Colòmbia, Sri Lanka, Palestina...

Parlar de presos és, encara, complicat a Euskadi?

Potser per a alguns... Però és imprescindible per encarar el procés. I també hem de parlar de víctimes i aconseguir els fons per rescabalar-les tant com puguem econòmicament, que mai no serà prou, és clar. La majoria de les víctimes sap que el millor servei que es pot fer és assolir que no hi hagi mai més víctimes.

La política penitenciària ha millorat a Catalunya amb el tripartit?

S'intueix un esforç per dissenyar un nou model penitenciari català, fonamentat a afavorir la reinserció social. Però és un propòsit molt difícil, sobretot si no es compta amb el suport dels funcionaris de presons (que ara per ara semblen atrinxerats als centres) i dels jutjats de vigilància penitenciària. Algunes presons catalanes semblen fora de control polític.

Són habituals els maltractaments a les presons catalanes?

L'ús del règim disciplinari i dels mitjans coercitius s'ha anat incrementant

dependents com a malalts i no com a delinqüents. Això exigeix fer polítiques de reducció de danys i riscos (sales de consum higiènic, informació sobre drogues sintètiques i contra les adulterades...) i alhora atenuar al màxim la penalització administrativa o penal dels consumidors.

Què en pensa, de l'oposició a les sales de venupunció i d'atenció a drogodependents en alguns barris com la Vall d'Hebron?

Parteixen del desconeixement i de plantejaments molt individualistes. Les sales de consum higiènic són espais que eviten l'exclusió social, i això sempre és bo per a la comunitat.

